

ШЕЗДЕСЕТ ПЕТ ГОДИНА ИЗДАВАЧКЕ ДЕЛАТНОСТИ ВОЈНОТЕХНИЧКОГ ИНСТИТУТА

ДРАГОЦЕНО НАУЧНО ШТИВО

Војнотехнички институт је установа у којој се од 1948. године развијају средства НВО, али је, истовремено, то и кућа наунотехничких информација, у којој се већ 65 година, у континуитету, негује и развија наунотехничко издаваштво. Редовна издавачко-публицистичка делатност односи се на штампање часописа „Scientific Technical Review“, монографије „Наунотехничке информације“ и фактографске монографије „Подаци о наоружању“.

Све три публикације Института препознатљиве су у светској техничкој наунотехничкој јавности, мултидисциплинарног су карактера и у њима се првенствено објављују научни и стручни радови из области војнотехничких наука. Поред тих серијских публикација, издавачка делатност

Часопис Војнотехничког института „Scientific Technical Review“ обележава шездесет пет година непрекидног излагања. На више од 26.500 страница сачуван је драгоцен допринос генерација истраживача које су учествовале у развоју средстава НВО и многих цивилних пројеката. До сада је око 4.300 стручњака из војних и цивилних наунотехничких установа, из земље и иностранства, у њему објавило више од 3.700 прилога. Часопис се дистрибуира у двадесетак земаља.

ВТИ обухвата и периодичне попут књига, зборника радова, таблица гађања, библиографија, билтена, упутстава и сл.

Јубиларна годишњица издавачке делатности Института прилика је да се о тим публикацијама нешто више каже, а наш саговорник је њихов стручни уредник Мирослав Јандрић, дипломирани инжењер, који их уређује више од једне деценије.

Најстарији часопис

У овој години часопис „Scientific Technical Review“ (Наунотехнички преглед) обележава 65 година непрекидног излагања. Покренут је средином 20. века како би се информисао инжењерски и научни кадар ВТИ-а и предузећа војне индустрије о најновијим достигнућима у областима војне технике. Током протеклих година израстао је у водећи национални наунотехнички часопис мултидисциплинарног карактера у којем се објављују оригинални научни радови са резултатима изворних примењених истраживања, а у функцији развоја савремених средстава наоружања и војне опреме (НВО).

Наредба за покретање те стручне публикације потписана је 22. децембра 1950, а први број изашао је из штампе фебруара 1951. године.

Према речима Мирослава Јандрића, не само да је један од најстаријих техничких научностручних часописа у Србији, већ је и један од ретких часописа те врсте у Европи са тако дугом и богатом публицистичко-научнотехничком традицијом. Јандрић је трагајући за коренима открио да је од „Scientific Technical Review“ у Србији старији само часопис „Техника“, и то део који се бави грађевинарством.

Прве године објављена су четири броја, а како је Институт растао тако је и издавачка делатност добијала на замаху, па је дуго излазило 12 бројева у години. Онда је смањено на шест, а у последњих дванаестак година излази квартално, као што је било на почетку.

За ових 65 година постојања, часопис је више пута мењао свој визуелни изглед. Коначни изглед, у чијој основи је мозаик Архимеда, добио је 2007. године. Поред изгледа мењао се и назив, а сходном томе, тематски је обогаћиван. Први број часописа штампан је под називом „Преглед техничких новости из војне литературе“ крајем 1950. године. У њему су објављене информације о најинтересантнијим достигнућима у областима војнотехничких наука. Од 1959. до 1962. године публикован је под нешто измењеним насловом „Преглед војнотехничких достигнућа“, и у њему се објављују преводи одабраних

Део уређивачког одбора часописа „Scientific Technical Review“ (без сџранаца) за 2015. годину (слева на десно): Иван Покрајац, Горан Дикић, Марија Самарџић, Сџевица Граовац, Бранко Ливага, Александар Роговић, Мирослав Јандрић, Драгољуб Вујић, Каџица Сџевановић Хедрих, Зијах Бурзић, Славица Ристић, Слободан Јарамаз, Никола Глигоријевић и Венцислав Грабулов

чланака из иностране војне периодике, који су били од непосредног интереса за истраживачки кадар у процесу развоја и освајања производње средстава НВО.

До 1962. године, у више од 5.000 публикованих вести из стране периодике обухваћен је велики број прилога у којима су обрађена најновија достигнућа из домена војнотехничке проблематике и резултати научних истраживања из широког спектра војностручних дисциплина као што су: спољна и унутрашња балистика, артиљеријско и пешадијско наоружање, тенкови и оклопна возила, ваздухопловна техника, инжињерија, поморска техника, средства за везу и радарска техника, ракетно наоружање и ракетна горива, експлозиви и барути, хемијска средства и опрема, атомско наоружање, специјална опрема, позадинско обезбеђење, транспорт, металургија, маскирна средства...

Часопис 1962. године поново мења назив у „Научнотехнички информативни преглед“, а од 1965. почиње да излази као „Научнотехнички преглед“ – скраћено НТП, како је дуго година био познат у струч-

ним круговима. Промене назива одразила се и на измену карактера и профила часописа – оријентисан је првенствено на публикавање оригиналних научних и стручних радова из разних области војнотехничких наука. Остаће забележено да су први оригинални научни и стручни радови објављени 1963. године у броју 9 и односе се на истраживање утицаја сеизмичких потреса на грађевинске објекте специјалне намене, спољну балистику и карактеристике материјала употребљених у инфрацрвеној техници.

Поводом двадесетогодишњице излагања, часопис је 1970. године одликован указом председника СФРЈ Орденом за војне заслуге са великом звездом за развој у области техничких наука и за рад на информисању о савременим техничким достигнућима. Пет година касније, додељена му је и Велика плакета ЈНА за допринос у унапређењу научноистраживачког рада. Такође, у протеклом периоду, уредништву часописа редакције великог броја домаћих и страних часописа доделе су захвалнице за остварену успешну сарадњу.

Још једна промена у називу догодила се 2002. године. Од тада излази на енглеском језику под садашњим насловом „Scientific Technical Review“ са изводима на српском, руском и француском језику. Поред штамpane,

часопис има и своју електронску верзију и интернет презентацију на четири језика (www.vti.mod.gov.rs/ntp или www.vti.mod.gov.rs).

Његов садржај обogaћен је 2006. године уводником, који је посвећен некој од знаменитих светских личности, а чија се годишњица у току године поклопи са динамиком излагања „Scientific Tehnical Review“. До сада су у уводним текстовима описана научна стваралаштва Николе Тесле, Александра Михаиловича Љапунова, Леонарда Ојлера, Милутина Миланковића, Руђера Бошковића, Густава Ајфела и Михајла Пупина. Једино су 2013. направили паузу и бројеве посветили ВТИ и РВ, јер је тад обележавано 65 година Института и 100 година Ратног ваздухопловства.

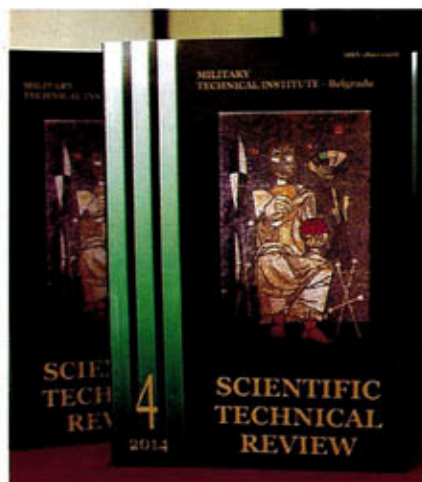
Из године у годину квалитет часописа растао је и стицао углед у стручној јавности. На више од 26.500 страница сачуван је драгоцен допринос генерација истраживача, које су учествовале у развоју савремених средстава НВО и многих цивилних пројеката. Око 4.300 стручњака из војних и цивилних научних установа, из земље и иностранства, од којих је већина имала највиша академска звања, објавило је до сада више од 3.700 прилога са научним или стручним доприносом у областима техничких наука.

Тај мултидисциплинарни часопис излази редовно, четири пута годишње, у тиражу од 250 примерака по броју и има међународни стандардни број за серијске публикације ISSN 1820-0206 (International Serial Standard Number). Штампана се у боји и у просеку сваки број има око 65 страна. Уређује га међународни уређивачки одбор.

– У часопису објављујемо оригиналне, двоструко рецензиране, научне радове са резултатима истраживања из области природних и примењених наука. Категорисан је као научни часопис од националног значаја. Од 2000. године часопис издајемо и у електронском облику, које представља његово дигитализовано класично издање. Истовремено, формирана је база података „Scientific Technical Review“, а у оквиру информационог система ВАНТИС (Војни Аутоматизовани Научно Технички Информациони Систем), која садржи изводе свих до

ДИСТРИБУЦИЈА

Часопис „Scientific Technical Review“ редовно се дистрибуира на више домаћих адреса и у двадесетак држава на свим континентима. Такође, часопис се путем размене по принципу један на један доставља и редакцијама других домаћих и иностраних научнотехничких часописа (The British Library, Ветерби – Енглеска, Chemical Abstract Service, Колумбус – САД, Thomson Scientific Regional Head Offices, Филаделфија – САД, Russian National Public Library, Москва – Русија, Universitaets Bibliothek, Хановер – Немачка, Harkievska Deržavna Naukova Bibliothek, Харкив – Украјина, Forsvarets Forskiningsinstitutt, Осло – Норвешка, Polytechnical Academy Bordej-El-Bahri, Алжир – Алжир, Institutul de Mecanica Solidelor, Букурешт – Румунија, Roketsan Missile Industries, Анкара – Турска, University of Zenica, Зеница – Босна и Херцеговина итд.).

сада објављених чланака са именима аутора. Према категоризацији UNESCO, у „Scientific Technical Review“ се као у примарном часопису из области техничких наука објављују оригинални научни чланци, претходна саопштења, прегледни чланци, стручни чланци и саопштења са научних скупова – објашњава инжењер Јандрић.

Он истиче да се поред истакнутих сарадника из Института, у том часопису објављују радови и спољних сарадника из еминентних института и високошколских установа у земљи и

свету, чиме је обезбеђен врло високи научни ниво часописа. Око 20 одсто радова у часопису објављују инострани аутори.

– Морам да кажем да се наш часопис по принципу 1:1 размењује са двадесетак најзначајнијих научнотехничких часописа. Достављамо га и неким институцијама као што су академије наука, универзитети, институти, министарства, а добијају га и појединци који са нама сарађују из разних земаља. Електронску верзију часописа до сада су користили научни радници из 75 земаља. Практично, покривени су сви континенти – истиче инжењер Јандрић.

Научнотехничке информације

Квартално излази још једна публикација Војнотехничког института – „Научнотехничке информације“. Оне су нешто млађег датума и штампале се од 1963. године. Према каталогизацији Народне библиотеке Србије (НБС) имају статус монографске серије, при чему свака публикација понаособ има свој ISBN број (International Standard Book Number). Публикација има и међународни стандардни број за серијске публикације ISSN: 1820-3418 (International Serial Standard Number). На основу тих међународних бројева, а преко НБС, ова монографска серија уврштена је у регистар светске централне базе података монографских публикација у Лондону и светске централне базе података.

– Сваки број ове троструко рецензиране публикације монографског типа пружа значајне и оригиналне информације, најчешће са резултатима истраживања, о новим техникама, технологијама и технолошким поступцима, који су нашли и налазе примену у војним и цивилним производним и организационим програмима. То је најсложенији облик писања научних радова и изузетно је тешко одржати такву серију, а ми смо успели и годинама већ имамо по четири броја – истиче инжењер Јандрић.

Према Правилнику о поступку и начину вредновања и квантитативном исказивању научноистраживачких ре-

зултата, који је донео Национални савет за научни и технолошки развој (21. марта 2008), радови објављени у монографској серији „Научнотехничке информације“ могу се категорисати као монографије од националног значаја са коефицијентом M42 или монографске студије са коефицијентом M44.

„Научнотехничке информације“ излазе четири пута годишње у тиражу од 100 комада по броју, а штампају се на српском са изводима на енглеском, француском и руском језику. Поред штампе, имају и електронску верзију на интернету (www.vti.mod.gov.rs/nti). Та публикација се дистрибуира у земљи на скоро исте домаће адресе као и часопис „Scientific Technical Review“, а шаље се и на мањи број иностраних адреса попут The British Library у Енглеској, Chemical Abstracts Service у САД и Russian National Public Library у Русији.

Подаци о наоружању – фактографске свеске

Трећа публикација – „Подаци о наоружању – фактографске свеске“ редовно излази од 1977. године и према каталогизацији Народна библиоте-

ка Србије има статус специјалне монографске серије, фактографског типа, при чему свака публикација понаособ има свој ISBN број. Како је реч о серијској публикацији, има и међународни стандардни број за серијске публикације ISSN: 1820-3426.

– Публикација садржи фактографске податке о тактичко-техничким карактеристикама појединих средстава наоружања и војне опреме. Често се обради и више од 50 средстава ратне технике исте врсте. До сада смо објавили 156 публикација у којима је обрађено око 8.338 средстава – с поносом истиче стручни уредник тих публикација.

Он каже да „Фактографске свеске“ излазе сада максимално два пута годишње, како би се одржао континуитет, јер је, како истиче, врло тешко урадити такву фактографску монографију и мало ко то може.

– Не сећам се да је неко ван Института успео тако нешто да уради јер се код нас по природи посла прате те ствари и потребно је имати упоредне податке о неким групама средстава НВО да би се урадиле претходне анализе. Ми смо се специјализовали за то и до сада је урађено 156 свезака, а 157 и 158 радимо ове године. Оне су посвећене вишенамен-

ској борбеној авијацији и упаљачима за артиљеријске и ракетне пројектиле – објашњава Јандрић.

Фактографска свеска има просечно око 60 страна, са тиражом од 100 примерака по броју. Поред штампе, имају и своју електронску верзију на интернету (www.vti.mod.gov.rs/fs). Штампају се на српском и дистрибуирају само у земљи и то претежно на војне адресе.

Према претходно наведеном правилнику, радови објављени у монографској серији „Подаци о наоружању – фактографске свеске“ могу се категорисати као монографска библиографска публикација са коефицијентом M43.

Часопис „Scientific Technical Review“ може се преузети преко интернета у пуном тексту, а остале две публикације су на нивоу наслова, извода и кључних речи. На тај начин Институт штити своју интелектуалну својину.

– Нама је битно да нас читају у што више земаља света, али не због часописа већ због наше наменске индустрије, института, нашег министарства и превасходно ради популаризације научне мисли наше земље – закључује наш саговорник Мирослав Јандрић. ■

Мира ШВЕДИЋ

ТЕХНИЧКЕ ЗАНИМЉИВОСТИ

Инжењер Мирослав Јандрић открива нам неке техничке занимљивости о познатим Србима који су допринели војнотехничкој науци. Часопис „Scientific Technical Review“ први је објавио у свету да се наш научник Милутин Миланковић бавио и облашћу наоружања – ракетном техником. У часопису је објављен текст о томе када је из архива САНУ стигла пријава Миланковићевог патента. Била је то хит тема и на полузатвореном симпозијуму о Миланковићу на који је позвано 50 научника из света, који се баве климом и климатологијом, а који су одлично познавали Миланковићева дела. На том скупу инжењер Јандрић предочио је текст објављен у часопису и захваљујући томе Миланковићева пријава

патента и „Scientific Technical Review“ доспели су на 50 адреса у свету.

Јасмина Вујић, професор на Универзитету Беркли, прва жена декан Факултета за нуклеарне науке на том универзитету и један од најбољих познавалаца Теслиног рада, такође је написала текст за часопис о Теслином патенту из 1928. године – о првом авиону-хеликоптеру, конвертоплану, који има вертикално дизање, а даље лети као авион. Американци су искористили основе тог патента и крајем двадесетог века конструисали и увели у наоружање авион V-22 Osprey. Професорка Вујић је шест година после тог чланка постала члан уређивачког одбора часописа.

У „Scientific Technical Review“ писано је и о томе како је Михајло Пупин први који је успоставио подморничарску и авионску радио-везу

у Првом светском рату. Тај научник српског порекла био је један од оснивача аеронаутичког друштва које је основао Вилсон, председник САД, а које је касније прерасло у НАСА-у.

У плејади наших научника истиче се и Михајло Петровић – Мика Алас. Он је, заједно са врским геодетом ген. Терзићем, израдио артиљеријски даљиномер, који је ушао у званично наоружање српске војске и Царске руске војске. Захваљујући том решењу српска војска је далеко пре успевала да из прве погоди циљ него што су са својим даљинотром то радиле артиљеријске јединице аустроугарске војске. Мика је урадио и шифарник – *три картона* – за тајно шифрирање докумената, који све до 1941. године није био проваљен. Користила га је наша војска и дипломатија за шифровање документа.